

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פורים

עם ישראל - כסא כבוד ה' בעולם

א' - כסא י-ה - 1 | ב' - מגינים על הכסא - 3 | ג' - מרוממים את הכסא - 4

"כס י-ה" - עם ה'

ומתי זה קרה? מתי הגיע הזמן הזה? כשעם ישראל נולד. כאשר אברהם אבינו זרעו אחריו בחרו להיות עם ה', מאז והלאה, רוח אלקים שכנה בתוך עם ישראל. "וְשָׁכַנְתִּי - בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כט, מה) - זהו מקום שכינתו יתברך.

כעת אנו מבינים מהו כסאו של ה'. "כֵּס י-ה" - הוא עם ה'. בני ישראל הם הכסא שעליו נחה השכינה - הם, ולא שום מקום אחר.

מי שיחפש בכל היקום כולו את הכתובת, "איה מקום כבודו" - שידע שהוא נמצא ממש כאן, בקרב בני ישראל. בבורו פארק, בווייליאמסבורג, בלייקווד, בפאסיק, בבולטימור; בכל מקום שבו יש יהודים, כל אחד ואחד מאיתנו - אנשים, נשים וטף - רוח אלקים שורה על ראשינו. השכינה שורה עלינו והיא לעולם לא תסור מאיתנו. זהו יסוד היסודות, שעם ישראל הם הכסא שעליו נחה השכינה.

הסיפור של הסתיים

וזהו כוונת הכתוב "כֵּי יָד עַל כֵּס י-ה". כאשר הרים עמלק את ידו נגד ישראל, היתה זו הרמת יד נגד כסא ה'. וכך היה גם בימי המן - כשהמן קיבל לידיו את טבעת המלך וחתם את גזר הדין, היתה זו התקפה על כסא ה'. כי אילו היה מצליח להוציא לפועל את זממו ח"ו, לקב"ה כבר לא היה היכן לשכון, והעולם כולו היה חדל מלהתקיים.

אך אל לנו לחשוב שהענין הסתיים לאחר הסיפור של פורים. אנחנו אמנם סוגרים את המגילות והולכים הביתה לשיר ולרקוד ולאכול ולשתות, ונדמה לנו שהסיפור הסתיים - אך לא כך הם פני הדברים. כי כשאחשוורוש נתן לעם ישראל רשות להשיב מלחמה שעה, והם הרגו גויים רבים, מה היתה התוצאה? נראה לכם שמכאן והלאה גויים החלו לאהוב יהודים?

בוודאי שלא! לאחר שפורים הסתיים, השנאה רק גדלה. כעת הגויים שנאו את היהודים עוד יותר מלפני כן! גויים לא אוהבים שיהודים הורגים גויים, גם אם זה נעשה מתוך הגנה עצמית.

א' - כסא י-ה

מלחמה נגד כסא ה'

בסיפור המגילה מוצאים אנו את אחד מעיקרי יסודות התורה, יסוד שלעתיים קרובות מדי נעלם מנגד עינינו, בתוך קלחת שמחת ימי הפורים. אשר על כן, ראוי שנקדיש מעט זמן כדי לעסוק יחדיו בנושא הזה.

כשהקב"ה מבטא בתורתו את החובה למחות את זכר עמלק, הוא אומר: "כֵּי יָד עַל כֵּס י-ה מְלַחְמָה לְה' בְּעַמְּלֶק מִדֶּרֶךְ יָר" (שמות יז, טז) - הוי אומר, אנו מצווים למחות את עמלק מכיון שהוא הרים את ידו נגד "כס י-ה" - כסא מלכותו של השי"ת; לא נגד ה', אלא נגד כסא ה'.

ונשאלת השאלה: מהו "כס י-ה"? לא ידוע לנו על ניסיון מצד עמלק ללכת נגד הכסא, לא מצינו שהם ניסו לבנות סולם שראשו מגיע השמימה להרים את ידם נגד כסא י-ה. עלינו להבין אפוא על מה מדובר כאן - על איזה כסא אנחנו נקראים להגן?

איה מקום כבודו?

הסכיתו ושמעו את ביאור הענין. בראשית התורה נאמר כי "רוח אלקים מרחפת על פני המים" (בראשית א, ב), פירוש, לשכינה לא היה היכן לשכון, והיא חיפשה מקום מנוחה.

אלא שפסוק זה אומר דרשני, כי השי"ת יכול להשרות את שכינתו היכן שירק ירצה - העובדה שיש חושך או מים על פני תהום אינה מעלה או מורידה כי הוא זה. עלינו להבין אפוא את הענין.

והתשובה היא, שלא היתה להשי"ת אומה לשכון עליה. כשאנחנו אומרים שהקב"ה חיפש מקום לשכון, הכוונה היא שהוא חיפש אומה שעליה יוכל להשרות את שכינתו. הוא חיפש, אך לא היה מקום כזה; לא היה לו היכן לשכון.

לכן מספרת לנו התורה על כך, כדי שנדע מה היו מחשבות ה' כביכול. השי"ת עשה שרוח אלקים תרחף על פני המים בהמתנה לאומה שעליה יוכל להשכין את שכינתו, ואמר: "יבוא היום, יבוא היום. עוד יגיע הזמן שבו ימצא לך מקום מנוחה, מקום לשכון עליו".

שאל: "בְּשָׁאָר מְדִינֹת הַמְּלָאָה מָה עָשׂוּ?" כאב לו לשמוע על מה שקרה. כמו כתב ה"ניו יורק טיימס", כאב לו על כך שהיהודים הרגו כל כך הרבה גויים. "בְּשָׁאָר מְדִינֹת הַמְּלָאָה מָה עָשׂוּ?" פירוש: "כמה גויים הם כבר הרגו? מה, כל כך הרבה?!"

אם חלילה היה קורה להפך, אם הגויים היו הורגים את היהודים, אחשוורוש לא היה אומר מילה. גויים שהורגים מדי הרבה יהודים זה לא נורא, אך יהודים שהורגים גויים - מתוך הגנה-עצמית - היא טרגדיה. שום דבר לא השתנה אחרי פורים.

הלכה מפורשת

מתברר אפוא שאין לנו חברים - "הלכה עשו שונא ליעקב". "הלכה" פירושו: אין בכך כל ספק; כך תמיד היה וכך תמיד יהיה - שנאת היהודים היא חלק מתוכניתו של הקב"ה. יש לכך סיבות טובות; אמנם לא זה הנושא שלנו, אבל לאנטישמיות יש סיבות טובות, כך שלא תיתכן מציאות של הפסקת השנאה מצידם. ולמרות שלא תמיד רואים סימנים לכך, צריך לדעת שבליבם פנימה, אומות העולם שונאים את ישראל.

כשהיטלר ימ"ש עסק בהשמדת היהודים באירופה, הדבר בכלל לא הפריע לגויים בתוך ליבם. וזאת בלשון עדינה. הדבר לא הפריע להם **בכלל**.

ולמרות שגוי אחד או שנים אמרו, מתוך מניעים פוליטיים: "אוי, זה נורא. חייבים לעצור את זה. חייבים להתנקם בהיטלר", אבל לאחר סיום המלחמה - מה הם עשו בפועל? מעט מאוד. אמנם היו להם כל מיני הסברים ותירוצים: "אין את מי להאשים. לאף אחד לא היתה ברירה, שכן הם הוכרחו בידי היטלר. הוא היה דיקטטור; אף אחד לא יכל להימלט מכך. כולם היו מוכרחים למלא פקודות". הכל תירוצים. זה שום דבר.

הקובנים מתקבלים בברכה

וכך היה גם במהלך המלחמה. סיפרתי לכם כבר את סיפורה של ה"סנט לואיס", אוניה שנשאה על סיפונה תשע מאות פליטים שנמלטו מציפורני הנאצים באירופה. הם הגיעו לחופי אמריקה והתחננו: "אנא, הניחו לנו להיכנס! אנחנו לא רוצים מכם דבר, רק תתנו לנו לרדת מהאוניה כדי שחינו יהיו לנו לשלל".

אך לא - בשום פנים ואופן הם לא הורשו להיכנס. האמריקאים הזהירו אותם: "הסתלקו מכאן לפני שאנחנו יורים!" וכך נאלצה האוניה לשוב לאירופה, ונוסעיה נרצחו בידי הגרמנים.

לעומת זאת, כשקסטרו השתלט על קובה, נשיא ארה"ב נהג בנדיבות רבה, ואמר: "אם אינכם מעוניינים לחיות תחת שלטון רודני, אמריקה פתוחה לפניכם. אתם מוזמנים להגיע אלינו!"

גבולות פתוחים

והם הגיעו - בעשרות אלפים; עשרות אלפי קובנים הגיעו לאמריקה. ולא שמישהו ניסה להרוג אותם שם בקובה, אלא שהם לא היו מעוניינים בדיקטטורה. הם הגיעו לאמריקה כי

פוגרום עם הכשר

אתם בוודאי זוכרים כיצד לפני זמן לא רב, עיתון ה"ניו יורק טיימס" קבל על כך שהיהודים מנצלים כל הזדמנות כדי לבצע פוגרומים בגויים. הכותב מזכיר שבימי המן, היהודים ביצעו פוגרום נגד הגויים, והוא מתרגז על כך שכעת היהודים שוב עושים זאת.

כלפי מה הדברים אמורים? היה איזה בטלן חסר-בית שנשא בידו תער, שנכנס למעלית בשכונת וויליאמסבורג, חתך את פניו של יהודי שהיה שם, ושדד ממנו את ארנקו.

ומה היה ההמשך? יהודי וויליאמסבורג אינם טיפשים. הם לא יכלו להתקשר למשטרה, כי המשטרה בין כה וכה לא היתה עושה שום דבר. ולכן, אחד היהודים שהיה עד לאירוע, החל לרדוף אחרי חסר-הבית הזה, ותוך כדי ריצה הוא קרא את קריאת התגבורת הוויליאמסבורגית: "כאפצעם! תפסו אותו!"

כידוע, בניגוד למקומות מסוימים, וויליאמסבורג מאוכלסת במשפחות ברוכות ילדים - וכך, החלו לפתע להיפתח החלונות והדלתות של בנייני המגורים, והחסידיים החלו לזרום מתוכם אל הרחובות.

הם נענו לקריאה, וכשתפסו את השייגעץ, העניקו לו טיפול 'כאפצעם' מיוחד, שבעקבותיו הוא נאלץ להגיע לבית החולים.

פייק ניז

וכיצד האירוע הזה דווח בכותרות של ידידי היהודים היושבים במערכת ה"ניו יורק טיימס"? "אדם חסר-בית הותקף בידי אספסוף חסידי". הבנתם? אדם מסכן וחסר-בית מסתובב לו ברחוב, ללא מקום שאליו יוכל ללכת - מן הסתם הוא רק חיפש לעשות איזה מעשה טוב - כאשר אספסוף חסידי החל להתפרע; כך, ללא כל סיבה, הם החליטו לתקוף אזרח הגון וחסר-ישע.

ככה זה תמיד אצל האנטישמים - כשהיהודים מגינים על עצמם, זה נקרא התפרעות. ה"ניו יורק טיימס" לא אוהב שיהודים מבצעים פוגרומים - הם מעדיפים שזה יהיה להפך.

אבל זה כך לא רק בעיתון ה"טיימס". כשהיהודים בארץ ישראל השיבו מלחמה שיערה נגד הערבים שתקפו אותם, ולבסוף ניצחו במלחמה, הם רכשו לעצמם אויבים רבים. נכון שאיני פטריוט של מדינת ישראל, אבל כשערבים באים להרוג, היתכן שיהודים לא יגנו על עצמם? אצל הגויים, התשובה היא: לא! האו"ם מכנס אסיפה מיוחדת בנושא, ומוציא הצהרה מיוחדת נגד מדינת ישראל. בכל רחבי העולם, הגויים שונאים את היהודים על כך שהם ניצחו במלחמה.

כי כך היא דרכו של עולם. כשהיהודים נהרגים ח"ו, אזי לגויים - גם לגויים הטובים - לא כל כך אכפת מזה. אבל כשהיהודים הורגים גויים - הגויים נפגעים עד עמקי נשמתם.

אחשוורוש לא מרוצה

וזו הסיבה שלאחר נס פורים, נוספו לעם ישראל עוד אויבים. אפילו אחשוורוש, על אף חיבתו לאסתר, בשעה שקיבל את הדיווח על מספר הגויים שנהרגו בשושן הברירה,

בשכונת קראון הייטס, הוא לא נקף אצבע. אז מי עוד יאהב את היהודים מלבד היהודים בעצמם?

מצוות היום

זהו נושא רציני אפוא: יהודי מחויב להגן על כסא י-ה באמצעות אהבת האומה שהיא כסאו. לא רק שלא נשנא את אחינו בני ישראל, לא רק שלא נגנה אותם ונחזיק במחלוקת נגדם - זה עוד כלום. עלינו לקבל על עצמינו כמשימת חיים, להביע אהבה והערצה כלפי עם ישראל - כלפי האומה ככלל, כלפי ההיסטוריה שלנו, כלפי הגדולים אשר בארץ שקמו לעם ישראל מאז ומעולם, והחשוב מכל - כלפי עם ישראל כיום - אנשים ונשים, בנים ובנות. אנחנו אוהבים את כולם!

פורים הוא יום גדול, ואסור לנו לבזבז אותו. ימי הפורים לא נועדו סתם כדי לאכול, לשתות ולהשתולל. פורים הוא יום שבו עלינו לרומם את העם היהודי. אמנם זה נכון לכל ימות השנה, אך בפורים במיוחד עלינו להראות שאנו מגינים על כסא י-ה. זוהי עבודת ימי הפורים!

כעת אנחנו מתחילים להבין את משמעות המצוה של "מְשַׁלֵּחַ מְנוֹת אֵישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוֹת לְאֶבְיֹנִים" (אסתר ט, כב). תכלית מצוות היום של פורים היא, לעורר אותנו לקיים את אחת המטרות המרכזיות של יום זה - לאהוב את עם ישראל.

אהבת עם עולם

כמובן שאנחנו שמחים על כך שהקב"ה הציל אותנו בימי אחשורוש, ואנחנו שמחים על כך שהוא תמיד יציל אותנו! זוהי שמחת הפורים! משמעותו של פורים היא, שאנחנו עם הנצח, עם שממשיך לשמוח גם 2,500 שנים לאחר שאירועים אלו התרחשו. עלינו להתרגש מכך, מהעובדה שאנחנו חיים וקיימים, שאנחנו אומה נצחית, שתמשיך להתקיים לעולם ועד. "וַיְמַי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יִעָבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזַכָּרָם לֹא יִסּוּף מִזֶּרְעָם" (שם פסוק כח) - תמיד יהיה פורים, לעולמי עולמים. זוהי השמחה שמונחת ביסוד ימי הפורים, שלא משנה כמה שנה תהיה מצד אומות העולם, עם ישראל קיים

לעד, כי כסאו קיים לעד!

אולם מצד זה מספיק היה אילו פורים היה רק יום של שמחה, של קריאת המגילה ואכילה וריקודים, והתבוננות ביסוד זה שאנחנו עם עולם, אומת הנצח. אך מה כל הסיפור הזה של משלוח מנות איש לרעהו? ומה ענין מתנות לאביונים? כיצד הם קשורים לפורים?

התשובה היא, היסוד שאנו מבארים כאן. חז"ל רצו שנמחיש את הענין הזה בצורה מעשית! שנעשה מעשה שימחיש את ההיפך מתפיסת העולם שבחוץ. "הריני מגלה בזאת, שאני אוהב את אחי היהודי. אני נותן לך את המשלוח-מנות הזה, כביטוי לאהבה שמפעמת בתוך ליבי".

לזה נועד יום הפורים: עבור "אֵישׁ לְרֵעֵהוּ". מיהו רעך? כל אחד צריך להיות רעך. כאשר אנו שולחים מתנות בפורים, אנו עושים זאת מתוך מטרה ליצור רעות ולהרבות ידידות. "מְשַׁלֵּחַ מְנוֹת אֵישׁ לְרֵעֵהוּ" - אנו שולחים מנות ליהודי כדי לומר לו: "אתה רעי! אתה ידיד שלי!"

כאן נוח יותר. הם יכולים להרוויח יותר, וטוב להם יותר כאן. אפשר לשבת כל הלילה בבתי הימורים, ובו בזמן לקבל שוברי מזון וקצבאות רווחה. תענוג לחיות באמריקה.

הקובנים התקבלו אפוא בזרועות פתוחים. אבל היהודים שניסו להציל את חייהם לא הורשו להיכנס למדינה. יש משהו ביהודים. זה סיפור ישן, סיפור ישן נושן של "עשו שונא ליעקב".

פורים לנצח

וכפי שבפורים לא תמה שנאת ישראל, הדבר מהווה תזכורת עבורנו שהסיפור אף פעם לא נגמר. גם כיום, שנאת ישראל היא עיקר גדול בעולם; אנחנו מוקפים מכל עבר באויבים. לפעמים הם מנומסים, מתוך מניעים פוליטיים או בגלל סיבות אחרות. אבל צריך לדעת שיש לנו אויבים.

אז מה עושים? כרגע אין לנו מה לעשות נגד הגויים - ולא כדאי לנו אפילו לנסות. יום יבוא והקב"ה יסגור חשבון איתם, אך אין צורך לפרסם את זה - ולא יעזור לנו לפרסם את זה. מה שמוטל עלינו לעשות זה להיות מנומסים. עלינו לנהוג בידידות ולחפש רק דרכי שלום, לחפש איך למצוא דרכים לפייס אותם. תמיד. אבל בו בזמן עלינו לזכור שבלב הם לא אוהבים אותנו.

וזו המהות של פורים. פורים מזכיר לנו שההלכה היתה ועודנה "עשו שונא ליעקב". אך פורים מזכיר לנו דבר עוד יותר גדול מזה. המשמעות של פורים היא, שכאשר יש שנאה ליעקב - לא רק שנאה אלא בוז, לעג, וחוסר כבוד - זוהי מתקפה על האומה שנושאת את שכינת ה' בעולם הזה. זוהי מתקפה על כסא י-ה! זהו מהות הענין שאותו אנו לומדים כעת, שהמן, וכל אלו שדומים לו, שתוקפים את עם ישראל - פיזית או אידיאולוגית - מרימים בכך יד נגד כסא ה' בעולם הזה.

ב' - מגינים על הכסא

הסוד של פורים

כעת מתחילה להתבהר לנו החובה הגדולה שמתגלה לנו כתוצאה מסיפור פורים. זהו סודו של פורים, סוד שנעלם מנגד עינינו. כי אם השנאה שהפעילה את עמלק ואת המן בזמנו, והשנאה שעדיין קיימת עד ימינו אנו, הינה הרמת יד נגד כסא ה', הרי שכעת מוטל עלינו להרים את ידינו כדי להגן על כסא י-ה. לזה מחכה הקב"ה.

"בני", הוא אומר, "חובה גדולה מוטלת עליכם, לערוך קמפיין נגד השנאה. איני מבקש מכם לצאת למלחמה; אל תדאגו לכך כרגע, אני אטפל בזה. 'לִי נֶקֶם וְשִׁלְמִים'. אבל מה כן מוטל עליכם לעשות? להגן על כסאי בכך שתביעו את גודל אהבתכם לעם ישראל".

זוהי עבודת ימי הפורים! להיות אוהב ישראל! כי מי עוד ימלא את החלל הזה? הערבים? האם הם יאהבו את אלו שהשכינה שורה עליהם? או שמא הנוצרים? אולי ראש עיריית ניו יורק יאהב אותנו? אפילו כשביצעו פוגרום ביהודים

בהחלט! מי שמניח לעצמו להתפתות אחר השכרות הדוחפת אותו להתנהג בידידות כלפי יהודי, מקיים בזה את רצון ה', וכמו שאמרו חז"ל: "כל המתפתה מיינו, יש בו מדעת קונו" (עירובין סה, א).

לדוגמא: נניח ואתה נמצא במסיבת פורים בבית הכנסת או עם בני משפחה, והגעת קצת מאוחר, כך שלא נותרו כל כך מקומות פנויים, ולמעשה נשאר לך מקום פנוי אחד בלבד. אתה יושב במקומך, ומגלה ששכנך לשולחן הוא יהודי שאתה לא כל כך מחבב - איזה שכן או בן דוד שאתה לא בדיוק אוהב. אבל כעת אתה תקוע - אתה לא יכול לקום וללכת.

על השולחן מונח בקבוק יין, ומצוה לשתות יין בפורים. אז אם אתה חכם, אתה מוזג לעצמך כוס יין, ושותה את כולו. תמזוג גם לו, ותמתין שהאלכוהול יעלה לך לראש. נכון שכשהיית צלול לא כל כך רצית להתחבר איתו, אבל כעת אתה קצת מבוסס, כך שאתה חושב לעצמך: "אני אניח לו יד על הכתף".

אוילות חיובית

נכון, זה אווילי. כל ימות השנה אתה צלול, הראש עובד, והחלטת שלא לאהוב אותו - היתכן שתחליט לאהוב אותו כעת רק בגלל שאתה נתון תחת השפעת האלכוהול?

התשובה היא שכן! אם אתה מסוגל להתפתות ביינך ולעשות מה שנכון, לאהוב את רעך היהודי - הרי הוא אח יהודי; הוא יהודי כשר הנאמן לה' ולתורתו - פירושו של דבר שאתה עושה שימוש באלכוהול עבור המטרות הנכונות.

למעשה, אין צורך בכמות גדולה של יין כדי להוציא לפועל את התוכנית הזאת. לפעמים אפשר אפילו להיכנע לשמחת פורים בעצמה, ולחבק אותו עוד לפני ששתית. אתה מתבייש? תעמיד פנים שאתה מבוסס. חבק אותו: "אני אוהב אותך בגלל שאתה אח יהודי! אני אוהב אותך בגלל שהשכינה נמצאת איתך!" מצוין! היה לך פורים מוצלח!

אתה פוגש אותו אחרי פורים ואומר: "אה, זוכר איך שהתחבקנו בפורים?" או "זוכר איזה משלוח מנות הבאתי לך?" המשך לחשוב על כך במשך כל השנה כולה, כי זו היתה התכלית של היום הגדול הזה, להתרגל להיות פטריוט של עם ה'; להיות מסור בלב שלם, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, לעם ישראל, לאומה שהיא כסא ה' - ושכך היא תמשיך להיות לעד.

ג' - מרוממים את הכסא

א גאנץ יאר פורים

והנה, אי אפשר לסמוך על יום אחד בלבד, על משלוח מנות ומתנות לאביונים וקצת משקה, כדי לקיים במלואה את התוכנית הגדולה הזו של לרומם את כסא ה'. יום אחד זה מצוין, אבל עלינו לחשוב על תוכנית לפורים, שתהיה ההתחלה של משימת חיים גדולה - תוכנית פורים שתימשך כל השנה כולה.

משלוח מנות של אהבה ורעות

נניח שאתה הולך להביא משלוח מנות לשכן. תעשה מזה עסק! אל תסתפק בפעולות גרידא, אני נותן לך, אתה נותן לי, וגמרנו. לא! תעשה עסק מכך שהוא "רעהיה!" "הו, ר' חיים, כמה אני שמח שיש לי חבר כמוך. חיים - אני אוהב אותך! הלוואי שיכולתי לשלוח לך משלוח מנות כל יום!"

תאמר מילים שמרבות אהבה ורעות. מצא דרכים להביע אהבת ישראל - גם אם אתה לא נותן כעת משלוח מנות. אתה הולך ברחוב ורואה יהודי שאינך מכיר כלל וכלל, אבל הוא חלק מכסא י-ה, אז תאמר לו משהו: "ר' איד - א פרייליכען פורים! אני אוהב אותך!" ואם יש לך ביד משלוח מנות מיותר - תן לו אותו. בהחלט! בכך אתה מחזק את כסא כבוד ה'.

אהבת האביונים

כנ"ל לגבי מתנות לאביונים. לא כתוב בפסוק שצריך לתת "צדקה לאביונים" אלא "מתנות". גם לאביונים אנחנו נותנים מתנות, אלא שהם מעדיפים לקבל כסף מאשר צלוחית קטנה עם עוגה ובעבלאך. הם מעדיפים כסף, אז אנחנו נותנים להם כסף. לתת כסף - זהו סימן של אהבת האביונים. ואם תוסיף לו כמה מילים טובות שיכבדו אותו ויתנו לו תחושה טובה - זה עוד יותר טוב.

ואם אתה יכול להזמין עניים שיסעדו על שולחןך - זה עוד יותר טוב. לא לכולם יש בית - ומדובר לא רק בעניים. יש יהודים שאין להם היכן לסעוד את סעודת הפורים, אין להם איפה לשמוח את שמחת היום. יהודים בודדים אלו - גם הם כסא י-ה! הזמן אותם אפוא לביתך. הראה להם שאתה נמצא איתם, שאנחנו עם עולם - ביחד.

"הו", אומר הקב"ה. "כעת אני רואה שאתם יודעים איך לנצל את היום הזה. בשביל זה נתתי לכם את פורים, משום שהמן ביקש לנצל את פורים למטרה ההפוכה, עבור שנאה תהומית לעם ה', וכעת אתם מנצלים את אותו היום עבור אהבה תהומית לעם ה'. ונהפוך הוא! זו הדרך הטובה ביותר לנצל את פורים!"

השכל נחלש - האהבה מתגברת

פורים הוא הזדמנות חשובה ביותר. וכדי להפוך אותה לקצת יותר אפקטיבית, אנו שותים קצת משקה, כדי להחליש מעט את השכל. כשהשכל שלך חזק, אתה פיקח, חכמולוג, ואתה אומר: "למה שאני אוהב אותו סתם כך? שאני אוהב את פלוני? הצחקתם אותי!"

אבל אחרי כוס אחת של יין, אתה מרגיש קצת מבוסס, ואז אתה צוחק בראש וחושב לעצמך: "אני באמת אוהב אותו! למה? רק בגלל שהוא יהודי! אני והוא - שנינו ה'כסא י-ה'! ה' נמצא איתנו! או ווה! אני ואתה!" ואז אתה מחבק אותו.

יש בו מדעת קונו

ואם יגיע מגיע מאן דהו ויטען: "מה? שאני אכנע לדחף שגורמת לי השכרות, ואעשה מעשה שלא הייתי עושה אילו הייתי צלול? שאני אחבק אותו?!"

עידוד הדדי

גם היא יכולה לעשות כך. הוא חוזר מהעבודה אחרי יום ארוך של התמודדות עם מתחרים ולקוחות שעשו לו צרות. הוא מספר על כך לאשתו, והיא מגיבה: "נו, זו אשמתיך. אני תמיד אמרתי לך שאתה לא יודע להסתדר עם אף אחד", ובכך זורה לו מלח על הפצעים.

אך כל זה היה עד שהיא שמעה על הלימוד הזה שלומדים מפורים. מעתה היא תאמר: "אתה מקיים מצוה! אל תדאג - אתה תצליח, אתה תנצח. אתה עושה דבר גדול עבור משפחתנו. אנחנו זקוקים לכסף שאתה מרוויח. בזכותך יש לנו אוכל בבית. דע לך, שבזמן שאתה מתמודד עם לקוחות, אתה מקיים מצוה גדולה". הו, היא מעודדת אותו! בכך היא עושה את חלקה בחיזוק כסא י-ה!

גם את הילדים צריך לעודד. תעודד את הבן על כך שהוא לומד טוב. "חיימל, יש לי הנאה מהלימוד שלך" - לטיפה על הלחי - "המשך כך חיימל, אתה עוד תהיה גדול בישראל יום אחד".

אם שרה'ה מתנהגת יפה, אמור לה: "שרה'ה, יום אחד את תהיי רבנית. יהיה לך בעל תלמיד חכם גדול. תהיה לך משפחה נפלאה".

מעבר לכסף

תתרגל לעודד את רעך היהודי במילים טובות. נניח ומגיע אליך יהודי מירושלים לבקש צדקה, בפורים או בכל זמן אחר. הוא זקוק לכסף כדי לחתן את ילדיו, אז אתה נותן לו כסף. בסדר, טוב מאוד. תן לו כמה שאתה יכול - בוודאי שבכך אתה מחזק את כסא ה'. ליהודי הזה יש שלוש עשרה ילדים שהוא צריך לחתן!

אבל בנוסף לכסף, אמור לו: "ר' איד, תענוג וכבוד הוא לי לסייע לך. למען האמת, אני הוא זה שהייתי צריך לרדוף אחריו. אתה מביא כבוד לעם ישראל. תענוג להסתכל עליך! אתה הולך ברחוב, ומרומם את קרן היהדות. אנשים מסתכלים עליך, עם פאותיך הארוכות; אה! יהודי ירושלמי".

תגיד לו את זה. זה הרי נכון, ואתה מעניק לו חיים. הוא יוצא מביתך לא רק עם \$5, אלא עם שמחה!

לרומם את הרב

נניח ואתה מביא משלוח מנות למגיד שיעור שלך. אל תתן לו ותלך, אלא תוסיף כמה מילים: "אין לי מילים להודות לרב על מה שהוא עושה עבורי, על כך שהוא הופך אותי למענטש, לבן-תורה". ואז תחפש דרכים לעשות זאת גם בישיבה אחרי פורים. גש אליו אחר השיעור ואמור לו: "הרב, השיעור היום היה ממש א' מחיה! אני מקבל כל כך הרבה מהשיעורים של הרב". דע לך, שהרב לא יכעס עליך.

אולי תופתעו לשמוע, אבל כולם מחכים לזה. כולם רוצים לקבל מעט עידוד. מכל עבר, אנשים מחכים לשמוע מילה אחת של עידוד. גם אני מחכה לזה; כשאני מסיים את השיחה ועולה הביתה, אני מחכה שאשתי תאמר לי: "איזו שיחה מוצלחת אמרת היום". אמנם איני צריך את הסכמתה, כי כבר

ואם נתחיל לעסוק בתוכנית הזו בפורים, אם נפגין רצינות בענין, אזי הקב"ה אומר: "התחלת משהו טוב! הבא ליטרה מסייעין אותו - אני אסייע לך. אסייע לך בפורים, ואמשיך לסייע לך בכל ימות השנה".

וגם אם בהתחלה זה לא יותר מהצגה, ואתה עושה את זה רק בגלל ששמעת את השיחה הזו, הרי שהצגה היא דבר חשוב ביותר, "כי התנועה החיצונה מעוררת הפנימית", כמו שכותב המסילת ישרים (פרק ז). זהו כלל בדוק ומנוסה: מי שממשיך לעשות - לבסוף מתהפך לדבר שאליו הוא מנסה להתהפך.

כעת אני רוצה למנות שלושה אופנים של תנועות חיצוניות שאותם אנחנו יכולים לתרגל - שלוש תוכניות בנושא זה של לרומם את כסא י-ה. אני מציע שננסה לעבוד עליהם לפחות בפורים, ומי שגיבור - גם בשושן פורים. מי שחכם ימשיך לעבוד עליהם במשך חודש, ומי שבאמת לוקח את העסק ברצינות, ימשיך לעבוד על ענין זה כל ימי חייו. אם הצלחתם להפוך את זה לתוכנית לחיים - אשריכם! הפכתם לפורים-אידען כל השנה כולה. אשריכם!

בואו נהיה מעשיים

תוכנית מספר אחת: להראות לאח יהודי שאכפת לך ממנו, על ידי מתן עידוד ואמירת מילים טובות. אם העולם אינו מעוניין לגרום ליהודי תחושה טובה, אזי תפקידנו הוא למלא את החלל הזה. זוהי חובתנו, תפקידנו - לעודד את זולתנו.

חפש דרכים לשמח את רעך היהודי. מצא את המילים הנכונות לשמח אותו, לכבד אותו, לעודד אותו ולשבח אותו; עשה כל מה שאתה יכול כדי לגרום ליהודי להיות שמח.

ניקח לדוגמא את אשתך. גם היא יהודייה; האם מישהו מספר לה עד כמה היא חשובה? העולם בחוץ לעולם לא יעריך את האמא היהודייה המגדלת ילדים יראי שמים. להפך - הם בזים לה. למען האמת - הם **מתעבים** אותה. אז מי יעשה את זה אם לא רַעָה היהודי?!

עידוד מתחיל בבית

תתחיל בפורים. היא הכינה משהו קטן או משהו גדול לכבוד סעודת פורים? ספר לה כמה זה טעים. ספר לה כמה הפורים לא היה אותו פורים לולא המרק או אוזני ההמך שהכינה.

תתאמן על זה לפני פורים. היא הכינה משהו לשבת? אמור לה: "הצ'ולנט שלך הוא ממש נפלא". מבין הדברים שאומרים בשולחן השבת, בין דברי התורה, הדבר הראשון צריך להיות: "אה, החלות שלך הם כל כך גישמאק!"

והנה, ישנן דרכים רבות להנהיג עידוד בבית, וכל אחד צריך להפעיל את שיקול דעתו, אך אין ספק שאפשר לומר לה שהיא זוכה לעולם הבא על כל שניה שהיא עסוקה בגידול הילדים, בניהול בית של שומרי תורה; שהי' מסתכל עליה ורווה ממנה נחת. "חנה יקירתי, ה' מביט מסתכל עליך במטבח ומעריך אותך!"

להיות מסוגל לספור: אחת - בסבר, שתיים - פנים, ושלוש - יפות.

ברכות פורימיות

עוד רעיון אחד. הייתי רוצה יום אחד להקדיש שיחה שלמה לנושא הזה, אבל כעת, כחלק מההכנה לפורים, נסביר את הענין ממש בקצרה. והוא: להתרגל לנסות ללמוד איך לברך יהודי, ולהפוך ל"מברך את ישראל".

בפורים, אחרי ששתיית קצת, פנה לחברך, לחץ את ידו, ותאמר: "לחיים!" אבל לא כמו שאתה עושה כל השנה, כדי לצאת ידי חובת אמירת "לחיים". תכוון לפירוש המילים: "לחיים" - "שתזכה לחיים ארוכים. שיהיה לך נחת ואריכות ימים ובריאות איתנה". תגיד: "לחיים טובים ולשלום!" תכוון למילים שאתה אומר. שיהיו לך חיים של שלום. ששום גוי לא יציק לך. שלא תצטנן. שתהיה לך פרנסה טובה, ושדוכים טובים עבור הילדים.

לברך, ולחזור ולברך

אני רוצה לומר לכם דבר נוסף, סוד קטן. לאחר שחברכם עוזב את המקום, ברכו אותו שוב. שמעתם? תחזרו שוב על הברכה. הפעם הוא לא שומע את מה שאתם אומרים, וזאת אומרת שאתם באמת מתכוונים למה שאתם אומרים. אם מישהו מברך אתכם ב"א" פריילכען פורים! השיבו לו, אבל אחרי שהוא עוזב, אמרו שוב: "שה' יתן לך פריילכען פורים. וגם פריילכען שושן פורים. ופריילכען חיים ארוכים". הוא לא חייב לשמוע. הקב"ה שומע.

למדתי את הדבר הזה מאדם גדול מאוד. הסבא מסלבודקה זצ"ל חלף פעם על יד בית, ואמר לבית: 'גוט מארגן' (בוקר טוב).

מישהו שאל אותו: "מי מקשיב? מי שומע את הברכה?" ומה ענה הסבא? "מען דארף הערן?" חייבים לשמוע? אף אחד לא חייב לשמוע.

'גוט מארגן' פירושו שיהיה להם ארוחת בוקר טובה. שלא יהיו שום מריבות בבית, שיהיה שם שלום בית. הוא רצה לברך אותם בכל הדברים הטובים, ואין זה משנה האם הם שומעים או לא.

אשריך!

אז כשאתה יוצא החוצה בפורים - יש אנשים שבפורים נמצאים בחוץ במשך שעות ארוכות - ועובר על יד בית של יהודים שומרי תורה, אתה רואה מזוזה גדולה על הדלת, אמור: "שיהודים אלה יאריכו ימים". תגיד את המילים. בקול רם. הם לא צריכים לשמוע - ה' שומע. 'שיאריכו ימים. שיהיה להם נחת מהילדים. שתהיה להם בריאות איתנה ופרנסה ברווח".

תגיד את זה! ותגיד את זה שוב על יד הבית הבא בתור! אל תקמץ. דע לך, שברגע שהרגלת את עצמך - אשריך! אשריך! אשריך שלמדת לברך יהודים. אתה רואה יהודי שהולך בצד השני של הרחוב - אמנם אתה לא מכיר אותו, אבל אתה רואה שזהו יהודי שומר תורה ומצוות; הוא נושא בידו משלוח

אמרתי את הדברים הללו כבר אלף פעמים - אבל אני מחכה לזה.

דעו לכם שאת הדבר הזה צריך לעשות כל השנה, אבל בפרט בפורים עלינו לזכור אותו. לעודד את הזולת במילים טובות - זו המטרה הראשונה שלנו.

נושאים פנים

תוכנית מספר שתיים - שאמנם כלולה בעידוד, אבל היא ראויה למספר בפני עצמה: "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" (אבות א, טו).

פורים הוא יום טוב להתחיל בזה. יש אנשים שלובשים מסכות בפורים, אז גם אתה יכול ללבוש מסכה - את המסכה הזו (הרב חייך חיוך גדול). פנים נעימות - הם מסכה. אתה עושה את זה למרות שאתה לא באמת מתכוון לך. פורים הוא זמן טוב במיוחד לחייך לאחרים. פורים היום, הבה נהפוך אפוא את יום הפורים ליום של חיוכים.

אך טוב ללבוש את המסכה הזו גם אחרי פורים. אל תעזוב אותה! אתה הולך ברחוב במוצאי פורים ורואה אדם בא מולך; אם לא תחשוב מדי הרבה, אתה תביט בו כך (הרב עטה על פניו ארשת עגמומית). אך לא, לא, לא זו הדרך.

שלושה חלקים

"אני כל כך שמח לראות אותך!" תאמר לו. "כמה טוב לראות אותך שוב!" ועטה על פניך את מסכת ה"סבר פנים יפות". שימו לב למילים הללו. במסכה הזו יש שלושה חלקים: סבר, פנים ויפות.

"סבר" פירושו שתראה לו שיש לך סברא, שאתה חושב עליו. אתה מתעניין ברעך היהודי, והוא חשוב לך.

"פנים" - הראה לו את פניך. יש יהודי שחולף על פני ברחוב, והוא אף פעם אינו מראה לי את הפנים, אלא את האוזן! הראה לו את פניך.

"ויפות" - שהפנים יהיו יפות - פנים שמסכות לו עונג. לא פנים אדישות ונטולות מבע, אלא חיוך!

הצלחת? מצויין! כעת נסה זאת שוב עם יהודי נוסף. קח לך הפסקה של כמה דקות, ונסה זאת שוב. וזכור - נסה לקיים את שלושת החלקים: סבר, פנים ויפות.

חנך את עצמך

הדבר הזה נוגע גם בבית. אתה חוזר הביתה מהישיבה וחולף על יד המטבח - שם אמך עומדת ומבשלת עבורך ארוחת ערב. הצץ פנימה והראה לה את "פניך". הראה לה "סבר", שאתה חושב על אמך. "ויפות", שיהיו אלו פנים יפות.

חשבת על כך פעם? אל תחשוב שזהו דבר קטן. "סבר פנים יפות" הוא אחד העיקרים הגדולים של חינוך. זה לא לפנים משורת הדין, אלא "הַיְוִי" - ציווי, מצוה. "הַיְוִי" פירושו: חנך את עצמך.

חשוב על כך, לכל הפחות בפורים. במקום שרק תשתכר - אני לא אומר שלא תשתכר, אבל בזמן שאתה שיכור, חשוב על ענין זה: "אני רוצה לשמח את אחי היהודים". וגם אם אתה גומע מעט יין, שים לב לא לשותות הרבה מדי, כי עליך

ואז בא עזרא יחד עם אנשי כנסת הגדולה, ותיקנו רשימה ארוכה של תקנות. עזרא שינה את כל צורת היהודי. הוא שינה הכל, כי הוא ראה שכאשר יהודים שרויים בגלות, הם זקוקים ל"סייג לתורה" - גדר סביב התורה; אחרת - מי יודע מה יקרה להם. ולכן הוא בנה גדרות סביב התורה. נמצא שעזרא הגיע עם תורה חדשה לכלל ישראל. נכון, היא לא באמת היתה חדשה - אסור להוסיף, אך הוא תיקן איסורים דרבנן. הוא הודיע שהכל מדרבנן, אבל זהו סייג שמגן על התורה ועל עם ישראל.

והנה, נשאלת השאלה: כיצד הצליח עזרא לגרום לכלל ישראל לקבל את התקנות הללו? אתם חושבים שזה דבר קל?! אנחנו עם קשה-עורף. ומדברים כאן על שינוי עצום! כיצד עזרא הצליח? התשובה היא, בזכות פורים! ניסי פורים גרמו לאהבה כל כך גדולה לה', עד ש"קיימו וקבלו" - כלל ישראל קיבל מחדש את התורה. ולא רק שקיבלו מחדש את התורה הישנה, אלא הם קיבלו אותה ברצון כל כך גדול, שהם קיבלו על עצמם את כל תקנותיו של עזרא, שקיבלו סוף סוף את החיזוק לו היו זקוקים כדי להישאר אצל עם ישראל לעד.

אתה שואל אפוא האם אנחנו שמחים בזה? בוודאי שאנחנו שמחים בזה - אין כל ספק בכך! אבל צריך לדעת שזה רק אגב אורחא. לא זהו הרעיון העיקרי של פורים. זה לא כתוב בפסוק בפירוש. המושג של "קיימו וקבלו" אינו הפשט הפשוט בפסוק. לפי פשט הפסוק, המילה "קיימו" אינה אמורה על קיום התורה. זוהי דרשת חז"ל והיא תורת אמת, אבל זה לא הפשט העיקרי בפסוק.

אלא היסוד החשוב ביותר של פורים הוא אחר: שהקב"ה אוהב עמו ישראל. זהו היסוד של פורים - שהקב"ה אוהב את עם ישראל יותר מכל דבר אחר! זהו היסוד העיקרי של פורים! דברים אחרים, מה שתשמעו במקומות אחרים, גם הם נכונים. יכול להיות. אבל היסוד המרכזי של פורים הוא שהקב"ה אוהב עמו ישראל.

כמוכן שכתוצאה מאהבה זו, אנחנו נאמנים אליו. כעת, בגלל שהוא הציל אותנו, אנחנו מקבלים לעשות הכל. כמוכן שזו היתה תוצאה מהשמחה שחשנו כאשר ראינו כמה ה' אוהב אותנו. אולם היסוד הגדול של פורים הוא זה - שה' אוהב אותנו.

והלך שעלינו ללמוד מכך הוא, שעלינו לאהוב את עם ישראל כפי שה' אוהב אותם. בפורים, הקב"ה המחיש לכל את גודל אהבתו אלינו. והוא רוצה שנלך בעקבותיו ונאהב את עמו כפי שהוא אוהב אותם. אנחנו אוהבים את עם ישראל בגלל שה' אוהב את עם ישראל. בכך אנחנו מביעים את אהבתנו לה'. ובפורים מוטל עלינו להתחיל בעצמנו לפעול לפי הדוגמה שה' הראה לנו באמצעות נס פורים.

מנות - אמור: "ריבוננו של עולם, אנא שמור על היהודי הזה ותצליח את דרכו; שיהיה תמיד בריא ושלם".

זהו דבר מעשי, ולא רעיון תיאורטי בעלמא. קניית הרגל כזה, לברך יהודים, הוא הישג אדיר. צריך לדעת שקניית ההרגל להיות "מברך את ישראל" הוא ענין עליון בעבודת ה', ופורים הינו הזדמנות מצוינת בתור התחלה טובה.

אם עשית זאת, אפילו פעם אחת, דע לך שעשית דבר גדול. אפילו פעם אחת. ואם תוכל לעשות את זה מספר פעמים במהלך הפורים - כבר התחלת משימת-החיים חדשה. ואם תמשיך לעשות את זה, דע לך שקנית שלמות גדולה. כי עבודה זו הינה תחום גדול מאוד בעבודת ה' - לרומם את עמו ישראל על ידי כיבודם ואהבתם.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לומדים לאהוב

בפורים אנו נלחמים בעמלק באמצעות חיזוק "כסא כבוד ה'", מקום משכן כבודו - הלא הוא עם ישראל שומרי התורה. במאמר זה העלה הרב זצ"ל שלוש דרכים מעשיות לעבוד על ענין זה: 1. לעודד אותם. 2. לקבל כל אחד מהם בסבר פנים יפות. ג. לברך אותם. השבוע, נקדיש בלי נדר שלושים שניות בסוף כל יום כדי לבדוק ולהתבונן כמה הצלחנו בשלושה דברים אלו, ונקבל על עצמינו להמשיך ולהגביר אהבת ישראל בקרבנו.

שאלה:

הרב דיבר על כך שהיסוד של פורים הוא, ההכרה הברורה עד כמה הקב"ה אוהב אותנו, וכי מוטלת עלינו אחריות לאהוב אותו ולאהוב את עם ישראל. אך האם אפשר לומר ששמחת פורים היא משום ש"קיימו וקיבלו היהודים", שהעם היהודי קיבל שוב את התורה, לאחר שראו את נס פורים?

תשובה:

אני רוצה להסביר לך משהו. הגמרא אומרת "ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל" (סנהדרין כא, ב). ביאור הדבר - עזרא חולל שינוי גדול בעם ישראל. לפני עזרא, לא היתה חובה להתפלל שחרית, מנחה וערבית, וגם לא לברך ברכות. "בורא פרי העץ" ו"המוציא לחם מן הארץ" לא היו חובה. כמוכן שאנשים התפללו לה' והודו לו על המזון - בוודאי שכן! אך לא היה חיוב להתפלל שלוש פעמים ביום וכן לא לברך שום ברכות. כנ"ל לגבי איסור מוקצה - כמה וכמה סוגים של מוקצה היו מותרים.